

Profesor Jakob Šolar, častni občan občine Železniki

Občani občine Železniki in njeni organi smo se, dorasli v spoznanju duhovne veličine prof. Jakoba Šolarja in v spoštovanju do njega in njegovega dela, ob 100-letnici njegovega rojstva, spominu nanj oddolžili z odkritjem spominske plošče na njegovem domu. Slavnostno odkritje je potekalo 28. junija 1998 ob bogatem kulturnem programu. Slavnostni govornik je bil prof. Jakob Müller z Inštituta za slovenski jezik. Ta je široko orisal Šolarjevo življenjsko pot in njegovo delo za koristi slovenskega naroda, njegove kulture in lepote njegovega jezika. Ploščo, katere postavitev je pripravilo naše Muzejsko društvo, je odkril Alojz Čufar, župan občine Železniki, upravitelj domače selške župnije, Bojan Likar, pa jo je še blagoslovil.

Ob tej priložnosti je Muzejsko društvo občinskim organom posredovalo tudi predlog, da se prof. Šolarju posmrtno podeli naziv častnega občana občine Železniki. Naš predlog je bil deležen široke podpore in z odobravanjem sprejet. Razglasitev je bila opravljena na prvi slavnostni seji Občinskega sveta ob praznovanju novo-sprejetega občinskega praznika, 30. junija 1998. Predlog je bil podprt z naslednjo utemeljitvijo:

Rojak Jakob Šolar je prispeval neizbrisni delež svojemu narodu, ki se mu je razdajal kot duhovnik, učitelj, vzgojitelj, kot kulturni in znanstveni delavec.

Ime tega moža je nerazdružljivo povezano z delom za korist slovenskega naroda in njegove omike, zato v njegovi zgodovini ostaja zapisan kot tvoren duhovni velikan. Sledovi njegovega dela so zaznavni na vseh področjih ustvarjanja in oblikovanja lepote slovenskega jezika, duhovnih vrednosti posameznika in s tem naroda kot celote.

Profesor Jakob Šolar, častni občan občine Železniki

Jakob Šolar se je rodil 29. aprila 1896 na Rudnem, po domače pri Markc. Klasično gimnazijo je končal leta 1915 v Ljubljani, nakar je stopil v bogoslovje in leta 1918 postal novomašnik. Kot prefekt v Zavodu sv. Stanislava v Šentvidu je študiral slavistiko in romanistiko. V letih 1922–24 se je v romanistiki izpopolnjeval v Parizu, kjer je opravil magistraturo iz eksperimentalne fonetike in na tem področju postal naš prvi slovenski strokovnjak. Po vrnitvi domov in opravljenih izpitih je v letu 1924 postal suplent in leta 1927 redni profesor v Zavodu sv. Stanislava. Tu je služboval vse do začetka druge svetovne vojne, ko je Zavod zasedla nemška vojska. Umaknil se je v Ljubljano, kjer je bil leta 1944 aretiran in deportiran v koncentracijsko taborišče Dachau, kjer je dočakal tudi osvoboditev. Po vrnitvi domov je bil nekaj let višji znanstveni sodelavec na Inštitutu za slovenski jezik pri SAZU. Zatem so sledila leta ponovnega trpljenja. Leta 1958 je postal stolni kanonik, leta 1965 pa stolni dekan in prelat. Umril je v Ljubljani, 22. junija 1968, star 72 let.

To je bila Šolarjeva življenjska pot, pot slovenskega velikana, ki ne sme v pozabo. Njegovo življenje je bilo v celoti posvečeno narodu, njegovi duhovni kulturi, lepoti njegovega jezika. Kot profesorju slavistike in francoščine mu je bilo delo v šoli premalo. Široko razgledan je razmišljal, kako bi mogel pouk materinščine v srednji šoli dvigniti na višjo raven in ga poživiti. Tu pa se začenja njegovo znanstveno ustvarjanje. Izdaja njegovih slovenskih čitank za prve štiri razrede gimnazije, v katerih sta se likovna in besedna umetnost dopolnjevali in dijake vzgajali v lepoti besede in podobe, so bile prejete z navdušenjem tako profesorjev kot dijakov. Dobile so tudi mednarodno priznanje. Skrb za lepo in kvalitetno šolsko knjigo je bila ena njegovih največjih, saj je v njej gledal kvas za duhovnost, za osveščenost, za moralnost. Kot znanstvenik in profesor, kot teoretik in praktik, je v svojem raziskovalnem delu, predvsem na področju materinščine, težil za tem, da je pisal in vzgajal tako, da bomo Slovenci svojo slovensko besedo res ljubili.

Pedagoško delo v šoli mu je odpiralo vse tiste praznine, ki jih je bilo čutiti pri poučevanju na prvi slovenski gimnaziji. Skrb za dobro, lepo in vsebinsko privlačno slovensko učno knjigo je postala ena njegovih največjih nalog. Vsega je zasvojila. In prav na tem področju je zaoral brazdo, kot še noben pred njim. Čutil je pomanjkanje dobrih slovarjev, predvsem slovenskega jezika, pa slovarjev za nemščino, francoščino in angleščino, pravopisa, slovnice in vseh vrst pripomočkov.

Da bi izpolnil praznino, je prodobil jezikovno in književno razgledane sodelavce, enako misleče tovariše in se združeno z njimi izkazal kot neizčrpna gonilna sila. Prav po njegovi zaslugi je takrat Zavod s. Stanislava postal romarska pot za mnoge, ki jim ni bilo vseeno za usodo slovenskega jezika. Bil je eden od ustanoviteljev Slavističnega društva in pobudnik široko zastavljenega programa, ki si ga je društvo zadalo kot svojo nalogo pri raziskovanju slovenskega jezika in slovenske literature. V program je bil vključen pravopis, popoln zgodovinski, znanstveni in sodobni slovar, zbirke, knjižnice, inštituti in podobno. Uredil je štiri letnike Slovenskega jezika, glasila Slavističnega društva. Za to obsežno delo mu je društvo podelilo diplomu in ga ob svoji tridesetletnici obstoja izvolilo za častnega člana.

Ko so slovenske čitanke doživele drugo izpopolnjeno izdajo, se je pričelo novo obdobje njegove dejavnosti – Slovenski pravopis. Snoval ga je skupaj s sodelavci,

ki jim je bil gonilna sila, tako da je Slovenski pravopis izšel leta 1950. Ocenjujejo, da sta dve tretjini pravopisa njegovo delo. Dragocen je tudi njegov prispevek k drugi izdaji v letu 1962. Velikansko delo je opravil pri zbiranju gradiva za slovar sodobnega slovenskega knjižnega jezika, saj je znano, da je bilo pod njegovim vodstvom v Inštitutu za slovenski jezik izpisanih preko milijon gesel. Nešteto je njegovih člankov, ocen, razprav, ki so bile objavljene v Slavistični reviji, v Slovenskem jeziku, v reviji Jezik in slovstvo, v Domu in svetu, Dejanju in drugod. V številnih člankih je opozarjal na probleme časa, značilno zanj pa je, da se je vedno bojeval proti ozkosti, prisotni v določenih akademskih krogih. Sam je bil izredno odprt, človek dialoga, nikoli ni nikogar odklonil, njegova vrata so bila odprta vsem.

Urejal je mladinsko revijo Križ na gori, glasilo Krščanskega mladinskega gibanja. Vzorom tega pisanja je ostal zvest vse življenje. Revija, ki jo je s svojimi članki tudi sam usmerjal, je obravnavala versko, narodno, vzgojno, kulturno, prosvetno in socialno problematiko, predvsem pa je v njej odpiral pot k dialogu med vsemi dobro mislečimi ljudmi. Značilno zanj je bilo, da je bil vedno na strani mladih, tudi tedaj, ko je pri njih videl mladostno zaletavost. Poznal in uveljavil je modrost »Vsak hudo-urnik se umiri v urejeni rečni strugi!«

Leta razgibanega življenja so mu pomenila leta boja proti vsakršni zaostalosti in duhovni omejenosti, zoper majhnost, ozkost in zoper revščino vsake vrste.

Sredi najhujšega boja za slovensko šolstvo leta 1933 in najhujšega pritiska na slovenske narodne in kulturne pravice je Jakob Šolar dal pobudo za obnovo zbirke Cvetje iz domačih in tujih logov. S to zbirko je dal mladini bogat izbor domačih in tujih svetovnih klasikov (te je tudi sam veliko prevajal), obogateno z uvodi, opombami, slogovnimi posebnostmi in podobno. V nekaj letih je izšlo 24 zvezkov. Tudi pri teh izdajah je bil Šolar vodilna osebnost. Zbirka je izhajala pri Mohorjevi družbi. Jakob Šolar je bil njen zvest sodelavec, podpornik in zagovornik njenega poslanstva med Slovenci vsa svoja ustvarjalna in plodovita leta.

S svojim obsežnim delom je profesor Jakob Šolar prispeval dragocen delež h kvaliteti našega literarnozgodovinskega in jezikovnega raziskovanja in oblikovanju jezikovnega nazora Slovencev. Njegovo delo je tako obsežno, da je malo verjetno, da bo kdaj pravično in v celoti ocenjeno.

Od rojstva duhovnega velikana, ki se je s svojim delom in nesebičnim razdajanjem za koristi naroda povzpел v sam vrh kulturnega ustvarjanja, so minila 103 leta. Bil je naš rojak in kulturna javnost mu daje priznanje in ga je že uvrstila na mesto, ki mu pripada. Na Jakoba Šolarja, ki se je zapisal v kulturo slovenskega naroda in ji dal neprecenljiv delež, moramo biti ponosni posebno domačini. Spoštovati moramo njegovo delo in se zavedati njegove veličine. Ime rojaka, ki je ponesel ime naše doline v svet, zasluži pozornost in zahvalo.